

**VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI**

VŨ VĂN LĂNG

**MỘT SỐ TÁC PHẨM CỦA NAM CAO
DƯỚI ÁNH SÁNG CỦA
PHÂN TÍCH DIỄN NGÔN
VÀ DỤNG HỌC**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ NGỮ VĂN

HÀ NỘI – 2013

**VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI**

VŨ VĂN LĂNG

**MỘT SỐ TÁC PHẨM CỦA NAM CAO
DƯỚI ÁNH SÁNG CỦA
PHÂN TÍCH DIỄN NGÔN
VÀ DỤNG HỌC**

Chuyên ngành: **Ngôn ngữ học ứng dụng**

Mã số: **62.22.01.05**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ NGỮ VĂN

Người hướng dẫn khoa học:

GS TS Diệp quang Ban

HÀ NỘI – 2013

Ý KIẾN NGƯỜI HƯỚNG DẪN

Kính đề nghị cho phép nghiên cứu sinh bảo vệ luận án trước hội đồng.

Tôi đồng ý cho nghiên cứu sinh bảo vệ.

Người hướng dẫn

Ngày tháng năm 2013

GSTS: Diệp Quang Ban

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận án là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kì công trình nào khác.

Tác giả luận án

VŨ VĂN LĂNG

MỤC LỤC

Số mục	Đề mục	Trang
	MỞ ĐẦU	
1.	Lí do chọn đề tài	1
2.	Tổng quan tình hình nghiên cứu	4
3.	Phạm vi và đối tượng khảo sát	7
3.1.	<i>Phạm vi các vấn đề được khảo sát</i>	7
3.1.1.	<i>Một số vấn đề thuộc cơ sở lí thuyết của Dụng học</i>	8
3.1.2.	<i>Một số vấn đề thuộc cơ sở lí thuyết của Phân tích diễn ngôn</i>	9
3.2.	Đối tượng khảo sát	10
3.2.1.	<i>Về việc chọn ngôn ngữ văn chương của Nam Cao</i>	10
3.2.2.	<i>Về việc chọn truyện ngắn Chí Phèo và tiểu thuyết Sống mòn</i>	11
3.2.3.	<i>Một số nhận định của giới nghiên cứu văn học</i>	12
4.	Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	15
5.	Phương pháp nghiên cứu	17
5.1.	<i>Phương pháp Phân tích hội thoại</i>	17
5.2.	<i>Phương pháp của Phân tích diễn ngôn</i>	18
6.	Giả thuyết nghiên cứu	18
7.	Điểm mới của luận án	20
8.	Bố cục của luận án	20

Chương 1

PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

CỦA PHÂN TÍCH DIỄN NGÔN VÀ DỤNG HỌC	21
1.1. Phương pháp nghiên cứu của PTDN	21
<i>1.1.1. Vài nét về quá trình hình thành PTDN</i>	21
<i>1.1.2. Về các đề tài và vấn đề là đối tượng của PTDN</i>	23
<i>1.1.3. Một số cách tiếp cận của PTDN</i>	25
<i>1.1.4. Phương pháp nghiên cứu của PTDN phê bình</i>	30
1.2. Phương pháp nghiên cứu của Dụng học	35
<i>1.2.1. Về các đề tài và vấn đề là đối tượng của Dụng học</i>	35
<i>1.2.2. Vấn đề “phương pháp luận” trong DH</i>	35
<i>1.2.3. Các cách tiếp cận “phối cảnh” trong DH</i>	37
1.3. Mối quan hệ giữa Phương pháp nghiên cứu của PTDN và của DH	44
Tiểu kết Chương 1	47

Chương 2:

TRUYỆN *CHÍ PHÈO* TỪ CÁCH TIẾP CẬN

CỦA PHÂN TÍCH DIỄN NGÔN VÀ DỤNG HỌC	49
2.1. Bố cục chung của truyện <i>Chí Phèo</i>: truyện bắt đầu từ đâu?	49
2.2. Bảy ngày đêm cuối cùng trong cuộc đời của <i>Chí Phèo</i>	56
2.3. Quan hệ thời gian tần số trong truyện ngắn <i>Chí Phèo</i>	60
2.4. Nhân vật và tầm quan trọng của các nhân vật trong <i>Chí Phèo</i>	64
<i>2.4.1. Mạng lưới nhân vật và quan hệ giữa các nhân vật</i>	64

2.4.2.	<i>Bậc của tầm quan trọng của các nhân vật và cách đánh dấu chúng để phân tích</i>	64
2.5.	Mô hình cấu trúc chung trong cách tổ chức một số nhân vật trực tiếp liên quan đến lí/ bá Kiến	67
2.5.1.	<i>Về nhóm nhân vật thuộc giai đoạn ông Kiến làm lí trưởng</i>	67
2.5.2.	<i>Về nhóm nhân vật thuộc giai đoạn ông Kiến làm bá hộ</i>	69
2.5.3.	<i>Đối chiếu tổng quát đặc trưng của từng đôi nhân vật</i>	71
2.6.	Phân tích lập luận trong truyện Chí Phèo	75
2.6.1.	<i>Lập luận trong các cuộc đối nhau của Chí Phèo bá Kiến</i>	75
2.6.2.	<i>Lập luận của bà đội Tảo</i>	80
2.7.	Phân tích cách dùng ngôn ngữ của Nam Cao trong Chí Phèo	82
2.7.1.	<i>Phân tích về việc có dùng/ không dùng quan hệ từ</i>	82
2.7.2.	<i>Phân tích về việc sắp xếp trật tự từ ngữ trong chuỗi liệt kê</i>	84
2.7.3.	<i>Phân tích về cách viết câu</i>	85
2.7.4.	<i>Nhận xét về những cách dùng ngôn ngữ trên đây</i>	86
2.8.	Một số dấu hiệu kí hiệu học xã hội trong truyện Chí Phèo	87
2.8.1.	<i>Tệ “mua quan bán chức”</i>	88
2.8.2.	<i>Tệ “hối lộ”</i>	88
2.8.3.	<i>Tệ “vu oan giá họa”</i>	88
2.8.4.	<i>Tệ “đá thê”</i>	89
2.8.5.	<i>Tệ “ghen tuông”</i>	89

2.8.6. <i>Tệ tảo hôn</i>	89
2.8.7. <i>Tục “quyền huynh thế phụ”</i>	90
2.8.8. <i>Một số dấu hiệu kí hiệu học liên quan cách nhìn của tác giả</i>	90
Tiểu kết Chương 2	93

Chương 3:

TIỂU THUYẾT SỐNG MÒN TỪ CÁCH TIẾP CẬN CỦA PHÂN TÍCH ĐIỂN NGÔN VÀ DỤNG HỌC	95
3.1. <i>Bố cục của Sống mòn và quan hệ thời gian trong truyện</i>	95
3.1.1. <i>Về tuyến thời gian gắn với nhân vật Thứ trong quan hệ với tuyến thời gian thể hiện trong truyện kể</i>	96
3.1.2. <i>Đối chiếu tuyến thời gian trong cuộc đời của Thứ với trình tự thời gian được thể hiện trong truyện kể</i>	102
3.1.3. <i>Một số thời điểm cần xác định trong khoảng thời gian Thứ có vợ và dạy học tại trường của Đích</i>	103
3.2. <i>Truyện kể trong Sống mòn bắt đầu từ đâu và kết thúc ở đâu?</i>	105
3.3. <i>Các lớp nhân vật trong Sống mòn</i>	106
3.3.1. <i>Sơ bộ về lớp xã hội</i>	106
3.3.2. <i>Phân định các lớp xã hội trong Sống mòn</i>	107
3.3.3. <i>Tổng kết năm lớp nhân vật trong Sống mòn</i>	119
3.4. <i>Tính cách của Thứ – nhân vật chính</i>	110
3.4.1. <i>Chí tiến thủ và lí tưởng của Thứ</i>	111
3.4.2. <i>Lòng vị tha trong cách nhìn người của Thứ</i>	114

3.4.3. <i>Vài biểu hiện tiêu cực ở Thứ</i>	115
3.5. <i>Một số lập luận trong <i>Sống mòn</i></i>	117
3.5.1. <i>Lập luận trong các cuộc bàn luận về việc học</i>	117
3.5.2. <i>Lập luận trong các cuộc bàn luận về quan hệ nam nữ</i>	120
3.6. <i>Phân tích cách dùng ngôn ngữ của Nam Cao trong <i>Sống mòn</i></i>	132
3.7. <i>Một số dấu hiệu kí hiệu học xã hội trong <i>Sống mòn</i></i>	141
3.7.1. <i>Tệ “mua quan bán chức”</i>	141
3.7.2. <i>Tệ “đa thê”</i>	141
3.7.3. <i>Tệ “ghen tuông”</i>	142
3.7.4. <i>Tệ “mê tín dị đoan”</i>	142
3.7.5. <i>Tục “vợ không giá thú”</i>	143
3.7.6. <i>Cho con đi học là làm một việc buôn bán</i>	143
3.7.7. <i>Một số dấu hiệu liên quan cách nhìn của tác giả</i>	143
Tiểu kết Chương 3	144
DANH MỤC CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU CỦA NGHIÊN CỨU SINH	151
TÀI LIỆU THAM KHẢO	152

TỪ VIẾT TẮT

DH: Dụng học

PTDN: Phân tích diễn ngôn

PTDNPB: Phân tích diễn ngôn phê bình